

Klokkenluiden en veiligheid

Vermogensdelicten en onveiligheid op het werk: de klok luiden of niet?

Doris van Dijk (NSCR), Marijke Malsch (NSCR)

Gezinus Wolters (UL), Wim Huisman (VU)

nsCr

Netherlands Institute for the Study
of Crime and Law Enforcement

september 2009 – juni 2010

Maatschappelijke context

Weet u nog? Klokkenluiders Ad Bos in de bouwfraude en Fred Spijkers tegen het Ministerie van Defensie

Nog steeds actueel: Expertgroep Klokkenluiden en Pieter van Vollenhoven benadrukken de noodzaak van een onafhankelijk meldinstituut.

Mei 2012: Kamer gaat akkoord met instellen van een Huis voor Klokkenluiders bij de Nationale Ombudsman.

Wetenschappelijke context

Veel wetenschappelijk onderzoek verricht naar:

- intern en extern melden
- kenmerken van melders
- bedrijfsstructuur en bedrijfscultuur
- klokkenluidersregelingen in binnen- en buitenland

Minder wetenschappelijk onderzoek verricht naar:

- invloed kenmerken misstand op meldgedrag

Onderzoeksvragen

Exploratie naar klokkenluidersgedrag van werknemers:

- Bij welke typen misstanden wordt er vaker gemeld?
- Bij wie zou er worden gemeld en zou dat anoniem worden gedaan of niet?
- Waarom wel of niet melden?

Definities

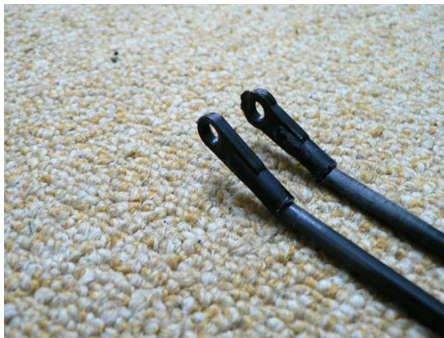
Misstand: alle strafbare gedragingen, onrechtmatig handelen en morele schendingen.

Klokkenluider of melder: werknemer die een misstand ziet en deze meldt bij iemand die mogelijk iets aan de misstand kan doen.

(Near & Miceli 1995)

Opzet onderzoek

Vignet licht
onveilige situatie

Vignet lichte
verduistering

Vignet ernstig
onveilige situatie

Vignet ernstige
verduistering

Opzet onderzoek

- Semi-experimenteel between subjects design
 - alleen werknemers met min. 1 jaar werkervaring
 - 252 vragenlijsten uitgedeeld, respons 122 (48 %)
 - mogelijkheid om meerdere meldopties aan te kruisen
 - bespreken met bekenden
 - intern melden
 - extern melden

- Open vragen naar motieven van respondenten

- Vragenlijst over demografische eigenschappen
 - zorg en onderwijs en hoger opgeleiden oververtegenwoordigd

Uitkomsten

94 % geeft aan intern te melden → realistisch?

44 % geeft aan extern te melden → mogelijk ernstige gevolgen voor werkgever en mogelijk ernstig vliegtuigongeluk!

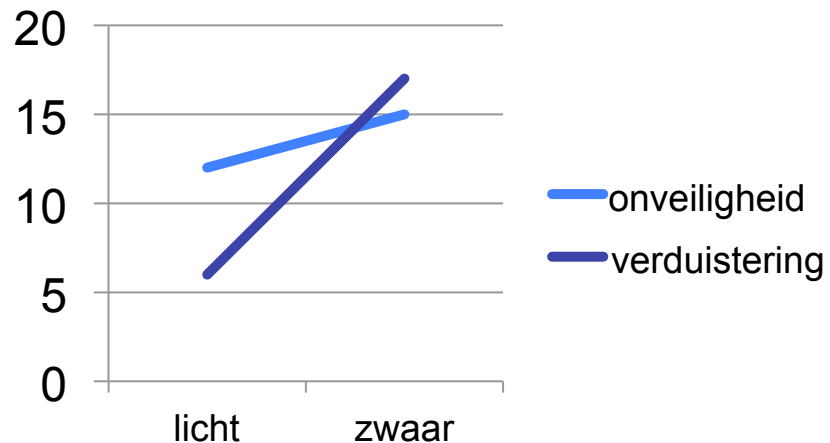
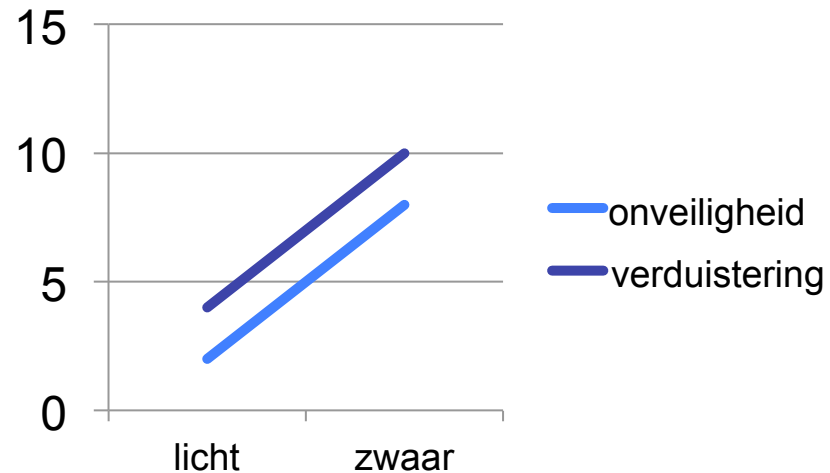

Uitkomsten

▪ Direct leidinggevende	77 %	} van interne meldingen
▪ Hoger management	29 %	
▪ Vertrouwenspersoon	30 %	
▪ Ondernemingsraad	17 %	
▪ P & O	1 %	
▪ Vakbond	66 %	} van externe meldingen
▪ Nationale ombudsman	14 %	
▪ Meld Misdaad Anoniem	14 %	
▪ Politie	10 %	
▪ Media	6 %	
▪ Volksvertegenwoordiger	4 %	

Uitkomsten

- Intern zou vaker **anoniem** worden gemeld bij ernstige misstanden dan bij lichte misstanden en vaker bij verduistering dan bij onveilige situaties. ($\chi^2(3) = 10.31, p = 0.016$)
- Extern zou vaker worden gemeld bij ernstige misstanden dan bij lichte misstanden, dit verschil is het grootst tussen lichte en ernstige verduistering. ($\chi^2(3) = 11.76, p = 0.008$)

Uitkomsten

Motieven om **wel** te melden

- Veiligheid in het geding
- Misstand niet acceptabel
- Leidinggevende informeren
- Eigen geweten
- Kwaliteit werk in het geding
- Ernstige gevolgen voor bedrijf
- Slecht voor bedrijfscultuur
- Graag open bespreken
- Alléén bij goede band met leiding
- Alléén bij daadkrachtige leiding
- Alléén bij open meldcultuur

Uitkomsten

Motieven om **niet extern** te melden

- Moet intern worden opgelost
- Loyaal blijven aan bedrijf
- Imago bedrijf niet schaden
- Misstand niet ernstig genoeg
- Niet aan mij om iets te doen
- Geen idee waar te melden
- Niemand vindt het erg
- Melden levert stress op
- Werksfeer niet schaden
- Represailles voorkomen
- Niet bemoeien met misdrijf
- Externe instanties doen toch niets

Uitkomsten (toetje)

Suggesties uit het veld:

- ✓ Bekendheid en bereikbaarheid meldpunt verbeteren
- ✓ Invloed en effectiviteit meldpunt verbeteren
- ✓ Open meldcultuur handhaven
- ✓ Reactie op melding en misstand terugkoppelen
- ✓ Verzwijgen van fouten bestraffen
- ✓ Anoniem melden mogelijk maken
- ✓ Neutraal meldpunt instellen

Conclusies en implicaties

- De intentie om te melden is niet bij elke misstand hetzelfde
- Bij zwaardere misstanden (ernstige fraude) willen melders vaker anoniem blijven
- Belangrijke rol voor direct leidinggevende en vertrouwenspersoon
- Ook bij ernstige misstanden (ernstige onveiligheid) wordt extern veel minder gemeld
- Vakbond meest populaire externe meld-instantie
- Aansluiting nodig op specifieke omstandigheden van het geval

Vragen en discussie

Bijlage

Tabel intern en extern melden

Misstand	Lichte onveilig. N=30	Ernstige onveilig. N=29	Lichte verduist. N=31	Ernstige verduist. N=27	$\chi^2(3)$
Intern melden	29	28	28	25	-
Extern melden	12	15	6	17	11.76**
Intern anoniem	2	8	4	10	10.31*
Extern anoniem	0	4	1	6	-